

УДК 338.34.055.2

А.М. ТКАЧЕНКО, д.е.н., професор,
С.А. ТОПАЛОВ, аспірант Запорізька інженерна академія

СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ НАРОЩУВАННЯ ОБСЯГУ ПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА

Розглядаються напрями збільшення обсягу виробництва промислових підприємств в ринкових умовах з урахуванням соціальних аспектів.

Directions of increase of production of industrial enterprises volumes are examined in market conditions taking into account social aspects.

Ключові слова: ринкові умови, обсяг промислового виробництва, темпи приросту, закон спадної віддачі, соціальні аспекти.

Вступ.

У ринкових умовах, коли держава не втручається в економічну діяльність підприємств, розвиваються ті з них та напрями їх діяльності, які мають більш високу рентабельність. Продукція підприємства, яка на протязі кілька років є збитковою, не може бути привабливою для інвестування та подальшого розвитку, тому виробництво її згортається.

Реалізація стратегії економічного та соціального розвитку України на поточне десятиліття значною мірою залежатиме від утворення ефективної системи мобілізації інвестиційних ресурсів та управління ними. Особливо це відноситься до розвитку промислових підприємств Півдня України.

За роки побудови ринкових відносин в основному створена правова база. Реструктурізовані неефективні промислові підприємства, продовжує формуватися приватний сектор, йде його укрупнення.

Але, кризова ситуація суспільного виробництва останніх років, недоліки реформування приводять до стійких тенденцій спаду темпів зростання виробництва, погіршенню фінансового становища промислових підприємств.

Як показали дослідження вчених-економістів (зокрема – І.Лукінова [1, с. 240-289], І. Кондаурова [2, с. 302], В. Пилипіва [3, с. 54-62], та інших), ефективність підприємницької діяльності залежить від багатьох організаційно-економічних факторів на мікро- та макрорівні, у тому числі цінової політики держави.

Так, внаслідок порушення паритету цін та дестабілізації балансу попиту і пропозиції на ринку, промислові підприємства в цілому мають дуже низьку рентабельність. У ринкових умовах це означає зменшення капіталовкладень у розвиток підприємства та падіння загального виробництва яке, в свою чергу, веде

відповідно до росту цін та зниженню конкурентоспроможності товарів які випускаються промисловими підприємствами.

Як показують розрахунки, головним внутрішнім інвестором у Запорізькій області залишається саме підприємство. Так, у 2007 році за рахунок власних коштів підприємств і організацій профінансовано 75,2 % загального обсягу інвестицій. Основними елементами їх власних інвестиційних ресурсів є амортизаційні відрахування і прибуток. За рахунок прибутку в розвинутих країнах фінансується близько 30 % капітальних вкладень. В той же час у промислових підприємствах, де прибутковість виробництва низька, він є незначним джерелом інвестицій.

У світовій практиці амортизаційні відрахування – головне джерело фінансування інвестицій. За рахунок амортизаційних відрахувань фінансується понад 60 % інвестицій в основний капітал [4, с.8]. Приблизно на такому ж рівні був цей показник у промислових підприємствах Запорізької області у 80-х роках. Але останнім часом амортизація перестала виконувати свою роль - відтворення основних виробничих фондів, а амортизаційні відрахування стали використовуватися не за своїм економічним призначенням. Однією з причин такого становища є дефіцит власних оборотних коштів внаслідок високого рівня податків.

Зменшення відрахувань на оновлення основних засобів виробництва, у свою чергу, веде до ще більшого скорочення сум амортизації.

У зв'язку з високим ступенем спрацювання основних фондів промислових підприємств (до 80%), а також гострим дефіцитом інвестиційних ресурсів, є необхідним докорінне реформування державної політики в напрямку залучення як внутрішнього, так і зовнішнього капіталу.

Не можна не погодитися з А. Золотарьовим [5,с.31-36], що управління господарськими структурами повинно здійснюватися з урахуванням науково обґрунтованої оцінки впливу різних факторів на показники ефективності використання ресурсів, уречевлених в активах цих підприємств. Визначення ключових факторів підвищення ефективності використання ресурсів дає змогу виявити основні напрями розвитку інвестиційної діяльності, а також побудувати адекватні прогнози змін показників ефективності використання ресурсів, які досягаються в результаті реалізації інвестиційних проектів на підприємстві та регіональному рівні.

Ознайомлення з останніми дослідженнями та публікаціями з тематики інвестиційної діяльності показує, що вони визначаються або вузькою направленістю, або розкриттям загальнодержавних напрямків. Так, одні науковці у власних публікаціях [6, с.77-79] розкривають інноваційні напрями інвестиційного проектування, другі [5, с.31-36] присвячені галузевим спрямуванням капіталу. Недостатньо висвітлюються проблеми соціального розвитку та їх вплив на обсяги виробництва промислової продукції. Тому обрана проблема має актуальний характер та повинна бути вирішена.

Постановка задачі.

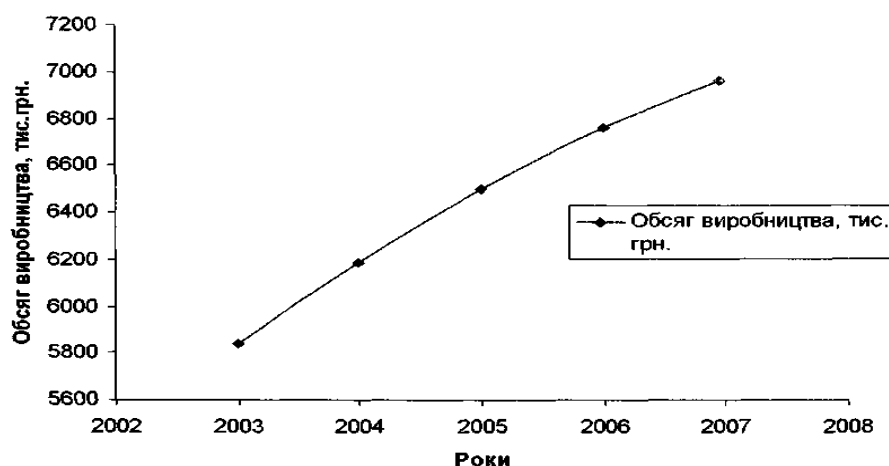
Збільшити обсяг промислової продукції, як показують дослідження можна за рахунок, по-перше, поповнення ресурсного потенціалу, по-друге, ефективно його використовуючи. Ці складові є загальними напрямками розширеного відтворення. В реальній ситуації можливі різноманітні протиріччя. Так, аналізуючи динаміку обсягу виробництва відкритого акціонерного товариства „Завод монтажних виробів" можна зробити попередній висновок о пропорційності його розвитку, о веденні розширеного відтворення на даному підприємстві, таблиця 1.

Таблиця 1 - Динаміка обсягу виробництва продукції на ВАТ "Завод монтажних виробів"

Роки	Обсяг виробництва, тис.грн.	Темп росту, %	Темп приросту, %
2003	5838	100	-
2004	6188	106	6
2005	6498	111	5
2006	6758	116	4
2007	6961	119	3

Наведений висновок підтверджується даними таблиці. Темп росту обсягу виробництва збільшився у 2007 році на 19 % відповідно 2003 року, причому збільшення продукції складає кожен рік. Але такий підхід не зовсім повний про це свідчать дані з темпів щорічного приросту продукції, вони навпаки знижуються.

Розглянемо це явище з позиції закону спадної віддачі який дає підставу зробити висновок, що через три роки обсяги виробництва промислової продукції на підприємстві будуть знижуватися, рис. 1.

Рисунк 1 – Динаміка зміни обсягу виробництва на ВАТ „Завод монтажних виробів"

Уникнути цієї проблеми можна за рахунок факторів які сприяють зростанню темпів приросту продукції на підприємстві. Серед яких, на наш погляд, є рішення

соціальних програм. Тому метою цього дослідження є оцінка значення соціальних аспектів у підвищенні обсягу виробництва промислових підприємств.

Результати дослідження.

Соціальні аспекти включають в себе цілу низку питань як з боку держави так і підприємства. З боку підприємства це підвищення заробітної плати, різного роду дотації, премії, безкоштовне оздоровлення працівників. З боку держави - підвищення мінімальної заробітної плати, медичне забезпечення, дошкільне, шкільне та вище навчання. Ці та інші соціальні виплати в першому і другому випадку сприяють підвищенню кваліфікації, закріпленню висококваліфікованих кадрів на підприємствах і як підсумок - росту продуктивності праці, а через неї і обсягу виробництва.

Розглянемо існуючі залежності між індексом росту заробітної плати і індексом збільшення обсягу промислової продукції по Україні, рисунок 2.

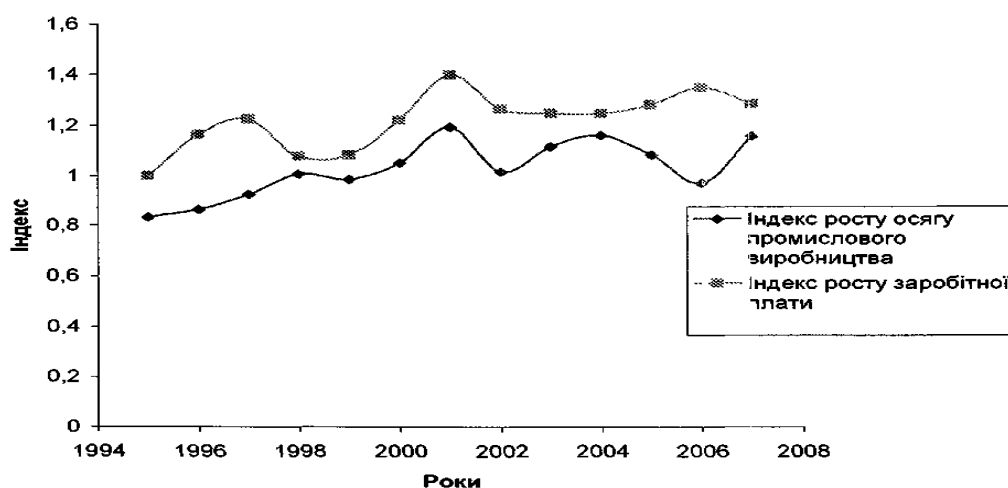

Рисунок 2 – Динаміка змін індексів росту заробітної плати та обсягу виробництва

Аналізуючи наведені дані можна зробити висновок, що темпи зростання заробітної плати за останні 13 років були значно вищими ніж аналогічні темпи зростання обсягу промислового виробництва. Цю тенденцію можна охарактеризувати в цілому як негативною, але на першому етапі розвитку ринкових відносин - необхідною.

Висвітлюючи динаміку змін між показниками можна побачити ще одну закономірність: чим вища різниця між індексами заробітної плати та обсягом виробництва, тим більші темпи зростання продукції у послідуєчих роках. Тобто збільшення оплати праці стимулює попит на продукцію і, перш за все, промислову.

Для того щоб оцінити тенденції які спостерігаються з зміною середньої заробітної плати та ростом обсягу виробництва у промисловості України проведемо трендовий аналіз, рисунок 3.

Наведений на рисунку лінійний тренд яскраво свідчать, що збільшення середньомісячної заробітної плати приводить до росту обсягів промислового виробництва. Причому індекс росту обсягу промислового виробництва по Україні зростає більш високими темпами при підвищенні мінімальної заробітної плати.

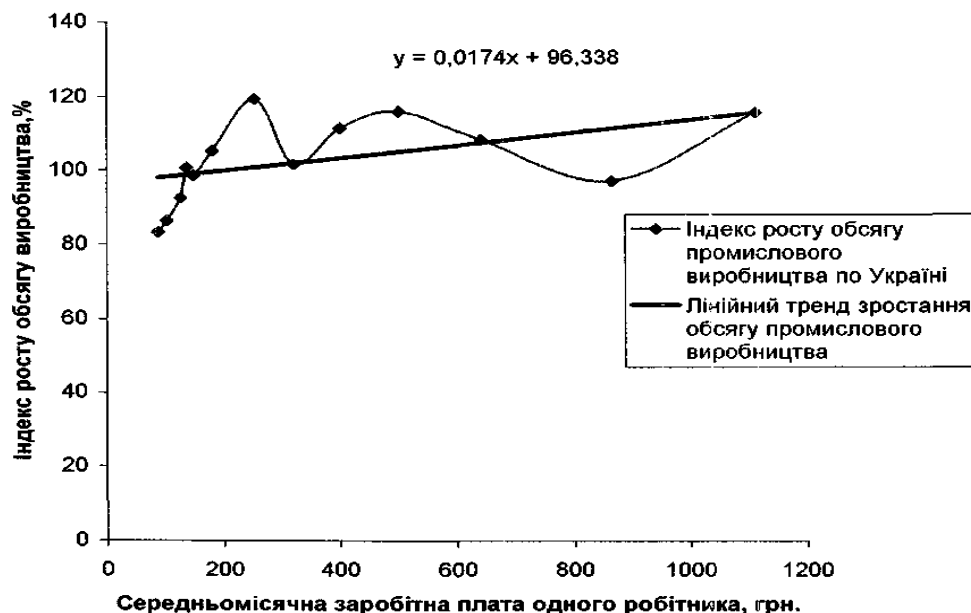

Рисунок 3 – Залежність між середньомісячним рівнем заробітної плати та індексом росту обсягу промислового виробництва по Україні

Таким чином, інвестиції у соціальну сферу, поширюють попит на товари та послуги, зменшують імовірність кризи перевиробництва та підвищують загальну продуктивності праці.

Висновки.

Дослідженнями встановлено, що збільшення вкладень у соціальну сферу з боку держави та промислових підприємств дозволяє сформуванню і оптимізувати ефективну регіональну інвестиційну політику та дає можливість :

- мобілізувати внутрішні резерви підприємств у більш ефективних інвестиційних проектах;
- сформуванню перспективну структуру виробництва залежно від попиту на ринку промислової продукції;
- формувати науково-обґрунтовані, привабливі бізнес-плани для зовнішніх інвесторів;
- здійснювати раціональну державну підтримку підприємництва і з значною віддачею.

Список літератури: 1. Лукінов І. Економічні трансформації. К., "Книга", 1997, с.240-289.
2. Кондаурова І.О., Омельченко В.В. Реалії розвитку інвестиційної політики в Україні // Проблеми

развития внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект. - Сборник научных трудов. Донецк: ДонНУ, 2007. – 1794 с. **3.** *Пилипів В.В.* Бюджетне фінансування соціально-економічного розвитку регіонів. - /Рада по вивченню продуктивних сил України НАН України/. - Івано-Франківськ: ЛІК, 2007. - 228 с. **4.** *Баюра Д.* Инвестиционный паралич. «Инвестиционная газета», № 31, 2001, с.8. **5.** *Золотарьов А., Кузькін Є., Волик І.* Фактори зростання ефективності інвестицій у промисловості. „Економіка України" №12, 2000, с.31-36. **6.** *Гусєв В.* Державна інноваційна політика: аспект інтернаціоналізації. „Економіка України" №6,2003. с.77-79. **7.** Соціальний розвиток України: сучасні трансформації та перспективи / *С.І.Бандур, Т.А.Заяць, В.І.Куценко та ін.* За заг. ред. д-ра екон. наук, проф., чл.-кор. НАН України Б.М.Данилишина. - 2-ге вид. доповн. і переробл. Черкаси: Брама-Україна, 2006. – 620 с

Надійшла до редакції 07.11.2008 р.